

Renita D'Silva

TAJNA ZAČINA

Prevela
Aleksandra Čabraja

Laguna

Naslov originala

Renita D'Silva

THE SPICE MAKER'S SECRET

Copyright © Renita D'Silva, 2024

Translation copyright © 2025 za srpsko izdanje, LAGUNA

Za Luiz Svejn.

Živahnu. Plemenitu. Velikodušnu. Spremnu da oprosti.

Izvanrednu pripovedačicu.

*Koja je jednog hladnog i vlažnog dana povezla svoju
koleginicu u odmakloj trudnoći, podstakavši time
prijateljstvo koje mi je promenilo život.*

Koja me je štitila i usmeravala kad mi je to bilo najpotrebnije.

Bez čijeg podstreka ne bih bila tu gde sam sad.

Hvala ti, divna prijateljice, od sveg srca.

PROLOG

Nežno poljubivši svoje dete, Bindu uzima posudicu sa kajalom i crta okruglu tika tačku na bebinom čelu, iza oba uha i na oba anđeoska obrašćića.

„Ovo će te štititi, čak i kada ja nisam tu“, šapuće ona, trudeći se ali ne uspevajući da zadrži suze koje kaplju razmazujući garavi kajal na detinjim obrazima.

A onda Bindu privija svoje čedo na srce, i šapatom mu tepa i želi sve najbolje.

Ona predaje sećanju detinje lice, koje joj je već urezano u srce, kao i osećaj deteta u naručju.

Kajal će te čuvati, štitiće te od zla. Volim te, srce moje, sada i zauvek.

PRVO POGLAVLJE

BINDU

1924.

SURJANAGAR, INDIJA

Bindu je rado slušala priče o svom rođenju, iako je znala da bi trebalo da tuguje zbog toga što joj je majka umrla na porođaju. Ali njena majka je bila nestvarno, svetačko biće koje Bindu nikada nije upoznala, a imala je Ađi¹ koja ju je grlila, i ljubila je u teme sa srećnim dvostrukim zaliskom. Ađi koja je mirisala na luk i začine i znoj i ljubav; Ađi koja je bila čitav njen svet.

Sa svoje četiri godine, Bindu je bila potpuno ubeđena da će je Ađi štititi od opasnosti, da bi je branila svojim životom, da će Ađi živeti večno. Tragedije o kojima je pričala delovale su veoma daleko od Binduinog svakodnevnog života, ovde u selu, gde je udobno sedela u bakinom krilu u njihovom malom dvorištu, dok su ptice pevale u krošnjama iznad njih, a vlažni vazduh milovao Binduine obraze koji su mirisali na Činakin vreli kondži.² Ništa loše joj se nije moglo desiti dok je Ađi ovako drži, a Ađina ushićena publika sa divljenjem posmatra Bindu, čudesno dete.

¹ *Ajji* – na hindi jeziku, baka, baba. (Prim. prev.)

² *Congee* – pirinčana kaša. (Prim. prev.)

Koliko god da je Bindu često slušala tu priču, nikada joj nije dosadila. Da, Ađi bi se povremeno rasplakala pripovedajući je, ali je ona uvek imala srećan kraj. *Bindu* je bila srećan kraj, dok je sedela tu sa šoljom toplog mleka zaslađenog džagerijem³ – mleka Činakinih koza, sveže pomuženog tog jutra (dobijenu u zamenu za Ađinu naročitu širu⁴ od semolina brašna, kojoj Činaka, jer je volela slatkiše, nikad nije mogla da odoli).

„Pa“, rekla bi Ađi, sa puno topline namigujući Bindu, kad bi se ponosno hvalila svojom voljenom unukom svima redom, „ne znam šta bih radila bez ove malecke nakon što je...“ U tom trenutku glas bi joj zlokobno zadrhtao i zastala bi, naizgled nesposobna da nastavi priču. Bindu bi tada naslonila svoj meki obraz na Ađin, ogrubeli, nudeći joj utehu, znajući da ona priča o Binduinim roditeljima, koje Bindu nikada nije upoznala.

Binduin otac, pričali su joj – ne samo Ađi već i svi u selu – berač kokosa, poginuo je nesrećnim slučajem dok je njegova žena bila trudna sa Bindu.

„Grozna oluja se pojavila niotkuda“, govorili su, dok su žene tužno cokane i brisale suze a muškarci dizali pogled ka nebu, odmahujući glavom ka bogovima zbog njihovih nerazumljivih, hirovitih igara, koje su ljude koštale života, „vetar kakav nikada niste videli. Priroda kao da je podivljala. Grom je udario u stablo na kojem je bio tvoj otac. Siromah, bio je potpuno nemoćan. Nastradao je pre nego što je pao na zemlju...“

„A tvoja majka je“, jecale su seljanke, udarajući se pesnicama u grudi, „izdahnula dajući tebi život. Babica koja joj je pomagala da se porodi učinila je sve što je mogla. Ali šta je mogla da radi? To je tvoja zla...“

Na to bi se Ađi obušila na njih, čvrsto stežući Bindu u svom zaštitničkom naručju, brecnuvši se na svakoga ko je govorio, grubo mu upadajući u reč: „Moja Bindu je *srećna*, čuješ li?

³ *Jaggery* – smeđi šećer od šećerne trske. (Prim. prev.)

⁴ *Sheera* – alva koja se pravi od semolina brašna. (Prim. prev.)

Srećna što je preživela. Mogla je i ona da umre, a šta bih ja tada radila? Kakva je sudbina nadživeti svoje dete! Bogovi su odlučili da me blagoslove samo jednim detetom, mojim voljenim sinom. A onda su mi, o Šivo, i muž i sin okrutno otet i u najboljim godinama. Kao i snaha. Ali ovo dete...“, rekla bi ljubeći Bindu u oba obraza, „ona je srećna. Pogledajte...”

Ađi bi blago nagnula Binduinu glavu, da pokaže dva zaliska na temenu. „*Veoma srećna*“, naglasila bi Ađi. A onda bi, zagledavši se u daljinu, gledajući preko polja u nešto što je samo ona mogla da vidi, nastavila: „Posle tako teškog porođaja babica je bila sigurna da je ova malecka mrtva. Nije plakala, nije se živa čula kad ju je izvukla iz utrobe njene nesrećne mrtve majke. Bila je sasvim pomodrela.“ Ađi bi zadrhtala a Bindu bi se, šćućurena u babinom naručju, uznemirila. Pogledala bi u svoje ruke, preplanule smeđe boje kuminovog semena, i pokušavala da ih zamisli modre. Nije mogla to da zamisli, čak ni kad bi se sva namrštila i zažmurila da se bolje usredsredi. „Oh, i ja sam mislila da je gotova“, uzviknula bi Ađi uzdrhtalim glasom, sve vreme čvrsto stežući Bindu u naručju.

„Dakle“, pitali bi je slušaoci, „mislila si da je i ova devojčica mrtva?“

„Jesam. Udarala sam se po glavi i grudima i jadikovala nad svojom sudbinom. A onda...”

„A onda?“ Slušaoci bi se nagnuli ka Ađi i Bindu a Damdi bi doskakutao do njih, njuškom golicajući Bindu, što ju je zasmejalo.

Čuvši Binduin smeh, i Ađi bi se nasmejala, od čega bi joj se u grudima začulo upozoravajuće škripanje.

Ađi bi se nakašljala i okrenula svojoj publici, ozbiljnog izraza lica, ni traga od osmeha. „Dakle, ovo dete je bilo celo mlitavo i modro, bez ijednog znaka života, a majka joj je ležala mrtva – žao mi je, Bindu, dušo.“

Bindu bi zagnjurila glavu u bakine grudi, potresena do suza, ne zbog svoje majke – ona još nije mogla sasvim da razume

šta znači smrt i majka joj nije nedostajala, jer je nikada nije ni upoznala – već zato što bi bakin glas tada opasno zadrhtao.

Osetila je kako Ađi duboko udiše, da se okrepi.

„A babica je tada“, reče Ađi, zaprepašćeno, „odjednom zgrabila dete za majušna stopala i okrenula ga naglavačke!“

Svima je zastao dah.

Bindu je, šćućurena u Ađinom zagrljaju što je mirisao na začine, zadrhtala, uprkos toplom povetarcu koji joj je, noseći zrnca prašine, milovao lice.

„Šta to *radiš?*“, uzviknula sam.“

„Bogme, s pravom“, promrmlja starija žena bez ijednog zuba, iz grupe koja ih je napeto slušala. Svi ostali s odobravanjem klimnuše glavom.

„Međutim, babica mi ništa nije odgovorila, samo je snažno prodrmusalala dete.“

Ađi je sve čvršće stezala Bindu.

„O, sirotica“, uzvikivali su slušaoci kojih je svakog časa bilo sve više – jer se do sada već više ljudi, suseda i prolaznika, okupilo pod krošnjama banana da sluša priču.

„Kao što možete da zamislite, bila sam van sebe od šoka i očaja“, pričala je Ađi. „Upravo sam pokušavala da se priblerem kada se...“ Dramatično je začutala.

Bindu pogleda u Ađi, bez daha od iščekivanja, iako je tu priču čula mnogo puta. Svi ostali učiniše isto. Čak su se i Činakine kokoške, koje su većito kljuckale po blatu nadajući se da će pronaći koje zalutalo zrno, učutale. I vetar se umirio, kao da osluškuje i strpljivo čeka nastavak Ađine priče.

„I?“, upita bezuba starica.

„Zaćuo se plač. Kao tiho mjaukanje.“

Sve oči behu uprte u Ađi.

„Beba više nije bila modra. Zacrvenela se i počela da se rita, besno plaćući.“

Sada se Ađi nasmejala a u grudima joj je opet zaškripalo, te se zakašljala. Kad je povratila dah, široko se osmehnula svojoj

publici milujući unuku, koja joj je sedela na krilu, i pobedonosno završila priču. „To je moja srećna, blagoslovena Bindu, sa dvostrukim zaliskom.“

A sada, u njihovom dvorištu, gde vazduh miriše na prašinu, čili papričice i tamarind, položene da se suše na prostirkama od kokosa pod vrelinom jarkog sunca, četvorogodišnja Bindu stiska usta i odmahuje glavom dok Ađi pokušava da je nahrani vodenastom kašom bez ikakvog ukusa.

„Aijo,⁵ što se tako mrštiš? Bljutavo, je li?“ , cokće Ađi, odmahujući glavom, a njene grudi, na koje Bindu naslanja glavu, dižu se i spuštaju, istovremeno krčeći onim promuklim zvukom koji uvek prati Ađin glas.

Držeći Bindu na krilu, Ađi sedi u hladu stabala manga, guave, banane i kokosa u njihovom dvorištu. Međutim, čak i tu, snažni miris ljutih semenki i resko-slatkih plodova tamarinda golica Binduin nosić, terajući je da kija i istovremeno joj tera vodu na usta, pojačavajući razočaranje bljutavom pirinčanom kašom kojoj je Ađi hrani.

Ađi cokne gledajući njen izraz lica a Bindu i Damdi je napeto gledaju.

„Ti si mu dala ime, znaš“, kaže Ađi, razneženo se smešeći dok gleda Bindu i Damdija, koji stoji ispred njih. „Kao izgledneli lutajući psić koji je tužno zavijao, došao je u dvorište baš kad si ti učila da govoriš. Htela sam da ga oteram, ali ti si se doteturala do njega, zagrlila ga i rekla, sasvim jasno: 'Damdi.' I to je bilo to. On je odmah prestao da zavija i od tada je počeo da te prati kao senka i da se odaziva na ime Damdi, tako da je Damdi i ostao. Ti si se igrala s njim, jahala ga, vukla ga za uši, a on je mirno prihvatao sve što si radila. Kakav par!“ , smeškala se Ađi, gledajući ih očima punim ljubavi.

⁵ *Aiyyo* – u južnoj Indiji, reč koja se koristi da izrazi tugu, iznenađenje, strah ili radost. (Prim. prev.)

Damdi je među zadnje noge podvio rep kojim je uobičajeno mahao, zabrinutih blagih očiju jer se, naravno, Ađin smeh pretvorio u kašalj što je potresao njeno krhko telo, snažno kao kada njihov sused Radžana drmusa Činaku, svoju nesrećnu ženu, kada previše popije.

Bindu je tada vikala „Prestani“ i pokušavala da se umeša, dok je Damdi kevtao pored nje, shvatajući njen bol, ali bi je Ađi uvek zadržala.

„Ti si dobra devojčica, dušo moja, ali moraš biti oprezna. Ako se umešamo, on bi mogao to da uradi i nama, a nijedna od nas dve nije dovoljno jaka da to izdrži.“

„Ali...“

„On ne zna šta radi kad pije.“

„I ja pijem, ali znam šta radim“, odgovorila je Bindu sa svojom četvorogodišnjom logikom.

Ađi se blago nasmešila i sagnula se da je poljubi. Mirisala je na ljubav i utehu, dinstani luk i znoj. „Ti piješ kozje mleko, to je zdravo. Radžana pije todi,⁶ koji nikako ne valja.“

„Kako?“

„Ljudi od njega polude ako popiju previše. To je jako piće. Pravi se od palminog drveća...“

„Oh!“ Bindu začuđeno pogleda u kokosovo stablo ispod kojeg su sedele. Izgledalo je bezopasno, ali...

„Videla si one glinene posude prikačene za stabla, zar ne?“

Bindu klimnu glavom. Da, videla ih je.

„U tim posudama se skuplja biljni sok iz drveta a od njega se pravi todi“, objašnjavala je strpljivo Ađi. Ađi se uvek trudila da odgovori Bindu na svako pitanje. Nikada joj nije odgovarala s visine niti je zanemarivala njena pitanja, nijednom, ma koliko da je bila zauzeta. „Giridžama nam je to poslužila kad smo im onomad otišle u goste, sećaš li se, a ti si bila radoznala?“

Bindu se sećala penušavog pića koje je mirisalo na istrulelo voće, oštrog i preslatkog mirisa, što privlači muve. Giridžama

⁶ *Toddy* – palmino vino. (Prim. prev.)

je sipala po šolju Ađi i svojim ostalim drugaricama, zahvatajući svakoj šoljom penušavu tečnost i deleći im: „Pijte dok se muškarci ne vrate. Ne moraju oni sve da znaju.“

Bindu se zainteresovala za taj čudni napitak. Nadala se da će joj Ađi dati koji gutljaj da proba, kao što joj je davala čaja. Ali...

„Ne, dušo moja. To je samo za odrasle.“

Bindu se nadurila. Bunila se, ali je Ađi ostala nepokolebljiva.

Budući da joj je to sećanje bilo sveže u mislima, Bindu je razmišljala o Ađinim rečima: *ljudi od njega polude ako popiju previše*. Prisećajući se, shvatila je da su sve žene tada bile previše vesele i da se Ađi njihala kao stablo banane na vetru dok su se kasnije vraćale kući. Zapravo, Ađi se cele večeri teturala – Damdi ju je sumnjičavo posmatrao, zabrinuto lajući – i zaspala je u dvorištu kad je trebalo da čisti kokose.

„Nikada neću piti todi“, zarekla se Bindu, snažno odmahujući glavom, tako da su joj kikice, koje joj je baka pažljivo uplela nakon što joj je tog jutra namazala kosu uljem, mahnito poskakivale, kao da su *one* pijane.

„Dobra devojčica“, kazala je Ađi široko se osmehujući i blago štipkajući Bindu za obraze.

A sada Bindu i Damdi sa sve većom zabrinutošću gledaju kako se Ađino pogrbljeno telo presamićuje od kašlja, toliko jakog da plaši vrane koje grakću i bulbule koji čavrljaju u krošnjama stabala.

„Ađi, jesi li dobro?“, pita Bindu, želeći da je baka razuveri.

Kada se njen napad kašlja malo primiri, Ađi nekoliko puta udahne, dolazeći do daha, smešeći se Bindu između svaka dva udaha i klimajući glavom. „Dobro sam“, konačno uspeva da izgovori.

Tek tada Damdi počinje opet da maše repom i preuzima svoju dužnost psa čuvara, odmeravajući pogledom papagaja koji se usudio da oprezno sleti blizu paprika i tamarinda koji se suše. On potmulo zareži a papagaj se trgne i odleti rasterujući

prašinu zelenim krilima. Mačka koja drema na mahovinom obraslom krugu oko bunara otvori jedno oko i poliže svoje šape.

„Srce moje, mislim da je vreme za tvoj prvi čas kuvanja“, kaže Ađi, nakašljavši se i pripremajući se da ustane, sa šakama na kolenima, nežno spustivši Bindu sa krila. „Na kraju krajeva, od toga se izdržavamo.“

„Izdržavamo?“, upita Bindu mršteći se.

„Tako zarađujemo novac, iz dana u dan“, objašnjava joj Ađi, milujući je po licu i ljubeći joj nos. „Prodajemo ili razmenjujemo hranu koju skuvam za stvari koje su nam potrebne.“

„Razmenjujemo?“

„Kada nekome daš nešto, a on tebi da nešto drugo zauzvrat. Dakle, ja skuvam nešto što Činaka želi, na primer...“

„Ona voli tvoju širu.“

„Upravo, a daje mi kozje mleko od kojeg ti rasteš i jačaš. Isto tako, kada imaju goste, seljaci mi donose svoje povrće i piliće a ja im pravim ukusan kari koji njihovi gosti vole. I oni nam zauzvrat daju stvari koje nama trebaju – trgovac Dudžana nam, na primer, daje ulje i brašno i pirinač i sočivo... Razumeš li?“

Bindu klimne glavom, a kikice joj veselo zaigraju oko glave.

„Čak i zemljoposjednik koji živi u onoj velikoj kući na vrhu brda traži od tvoje stare Ađi da mu kuva kada mu dolaze gosti, što se često dešava, hvala bogovima...“

„Zašto hvala bogovima?“

„Zato što nam zemljoposjednik daje novac. Seljaci su kao mi; oni nemaju novca, pa nam daju ono što mogu.“

„Ali zemljoposjednik ima novca?“

„Da?“

„Čak i on želi tvoju hranu, Ađi, jer si ti najbolja kuvarica na celom *svetu*“, kaže Bindu. A nakon nekoliko trenutaka razmišljanja dodaje: „Ali kaša nije bila ukusna.“

„U pravu si“, zakašlje se Ađi. „Sigurno sam zaboravila da u nju dodam začine. Ali nije važno, jer ćeš sada moći sve da začiniš po svom ukusu, važi?“

Bindu opet klimne glavom.

„Dođi.“ Ađi pruži ruku i Bindu je prihvata, jer voli dodir Ađine naborane, ogrubele kože koji joj pruža osećaj utehe i sigurnosti.

Ađi je vodi do njihove kolibe, s jednom prostorijom koja služi kao dnevna soba i kao kuhinja – gde se umivaju pod spoljašnjom nadstrešnicom (načinjenom od prostirki od kokosa pričvršćenih za kokosove grane), pomoću velike zemljane posude, u kojoj kuvaju vodu izvučenu iz bunara.

Ađi stavlja pred Bindu činiju s kašom. „Dakle, prvo so. So daje ukus čak i najbljutavijim jelima. A besplatna je! To jest, ako imaš vremena i načina da je pokupiš iz mora kada je oseka. Krišnanana je skuplja za nas u zamenu za moje ljute pečene žablje batake.“ Ađi uzima prstohvat soli i pokazuje ga Bindu. „Pa, hoćemo li da dodamo, ovoliko?“

Bindu klimne glavom.

Ađi dodaje so i meša kašu. „Evo, probaj.“

Bindu proba kašu i cmokne usnama.

„Je li dobra?“

Bindu se zamisli. „Mislim da treba dodati još soli.“

„Hmmm...“ Ađi se zamišljeno zanjiše iz kukova.

Damdi, koji zna da ne sme da ulazi u kuću, posmatra ih sa praga na kojem se ispružio.

„Dodaj je ti“, kaže Ađi, gurajući prema Bindu zemljanu posudu u kojoj stoji so.

Bindu pažljivo dodaje u kašu prstohvat soli i promeša je, kao što je videla da radi Ađi.

„Hajde sad, probaj“, kaže joj Ađi.

„Preslana je.“ Bindu iskrivi lice.

„Sa solju moraš biti veoma oprezna“, kaže joj Ađi. „To je prva lekcija. Ako je staviš premalo, jelo je bljutavo. Ako staviš previše, ukus opet nije dobar.“

Bindu se podboči. „Šta sad da radimo? Upropastili smo je“, uzdiše ona.

Ađi se nasmeši. „De, dodacu malo pirinčane vode.“ Ona uzme kašiku koju je napravila od izdubljenog kokosovog oraha i sipa vodu u kašu. „Probaj sad.“

„Ah, ovo je baš kako treba. Kako si znala koliko pirinčane vode treba da dodaš?“

„Za to moraš da vežbaš, srce moje.“

„Vežbaću svaki dan“, kaže Bindu.

„Tako je, devojčice moja.“ Ađi se široko osmehne. A onda upita: „Je li sad kaša onakva kao što je obično pravim?“

„Ne baš“, odgovori Bindu.

„Šta misliš, šta nedostaje?“

Bindu pokazuje na biber. Viđala je kako ga Ađi sipa u jela koja pravi.

„Pametno dete“, kaže Ađi s odobravanjem. „Biber daje lep ukus jelu a i on je besplatan.“

Bindu klimne glavom. „Raste u našem dvorištu. Pomagala sam ti da bereš zeleni i crveni biber i da ga sušiš dok ne pocrni, a onda ga istucaš.“

„Tako je.“

„Probala sam zeleni i crveni, pa i crni.“

„I šta misliš?“

„Pecka me u ustima, ali svaki drugačije.“

„Da, začini imaju različitu jačinu, je li tako?“

„Crni je najjači. Morala sam da popijem dosta vode da bi jezik prestao da me peče. Kao Damdi kad pije iz potoka.“

Čuvši svoje ime, Damdi načulji uši i veselo zalaje.

„Imaš prirodnog dara, srce moje.“ Ađi se nasmeši i nežno štipne Bindu za obraz. „Pa, da dodam ovoliko bibera?“ Ona zahvati dobar prstohvat.

„Možda malo manje“, kaže Bindu a Ađi se opet široko osmehne.

„A ovoliko?“, pita ona, dajući Bindu da proba kašu nakon što je dodala biber i promešala je.

„Dobra je, ali ipak nije kao ona koju obično praviš.“

Ađi klimne glavom, podbočivši se, i zagleda se u svoju unuku. „Šta misliš, šta još treba da dodam?“

Bindu se seti čili papričica koje se suše napolju i njihove ljutine koja joj je golicala nozdrve i od koje joj voda ide na usta. Ona pokaže na usitnjene semenke paprike u zemljanoj posudi pored bibera.

„Da, potpuno si u pravu“, kaže zadovoljno Ađi. „Ovoliko?“ Bindu klimne glavom.

„Sad probaj.“

Bindu sklopi oči da bi bolje osetila eksploziju ukusa u ustima. „Baš tako, Ađi“, kaže ona.

Osetila je Ađine ruke kako je grle, njen izborani obraz uz svoj. „Stvarno imaš dara“, šapuće joj Ađi na uho i bakin glas joj odiše takvim ponosom da Bindu oseti toplinu oko srca. „Da li ti se to dopalo?“, pita Ađi.

Bindu klimne glavom, jer su joj usta puna kaše i ne može da odgovori.

Ađi se nasmeši. „Pa, hoćeš li mi pomoći da skuvam večeru?“

„Da, volim da kuvam s tobom, Ađi“, kaže Bindu a Ađi se nasmeje i zakašlje, dok se sa praga njihove male kolibe čuje Damdijev upozoravajući lavež, papagaj krešti u granama sapodile ispred kuće a mačka Sirsi mjaučje.

Kada se Ađin napad kašljanja smiri, ona i Bindu zajedno kuvaju, uz reski i slatki miris začina, i mirisni dim što se diže sa ognjišta; Sirsi, koja se popela na grede što podupiru krov od trske da bi izbegla psa, kruži unaokolo, nadajući se da će dobiti ostatke. Damdi ih posmatra sa praga, ogromnim očima prateći svaki njihov pokret, priskaćući da prati Bindu kada ona istrči u dvorište da ubere korijander, nanu i smilje i da sakupi drvo za potpalu.

Prateći Ađina uputstva, Bindu sitni papričice i kumin, semenke bibera i korijandera i trave koje je skupila, u ujednačenu masu. Zatim pomaže Ađi da začini kokosovo ulje semenkama slačice i listovima smilja i naseckanim crnim i belim lukom i

đumbirom, te ga prži dok ne dobije boju meda i sladak miris. Na Ađin znak Bindu dodaje pastu od začina – oduševljavajući se ključanjem i šištanjem koje jelo ispušta, poput siktanja zmije – kao i koru cimeta, mahune kardamoma i kurkumu. Bindu zadivljeno gleda kako mirisna mešavina začina poprima crvenozlatnu boju.

„A sada“, kaže Ađi, „dodaj povrće.“

Bindu ubacuje povrće – imaju samo krompir i spanać – i kutlačom od kokosa poliva ga vrelim kari prelivom. Kada se krompir obloži a spanać svene, ona i Ađi dodaju rendani kokos i kokosovo mleko, a onda poklope posudu i gledaju kako poklopac skakuće i lupka u ritmu karija koji u njemu ključa.

„To je od pare koja se stvara u posudi dok se kari kuva“, objašnjava Ađi.

„Kao da je unutra zarobljen neki duh, koji očajnički udara i pokušava da pobegne“, primećuje Bindu a Ađi se nasmeje i zakašlje.

Dok sunce zalazi za polja, bojeći zeleno klasje pirinča ružičastim sjajem šafrana, u svojoj maloj kolibi Bindu i Ađi (i Damdi, dok Sirsi tugaljivo mjauče sa bezbedne udaljenosti) posmatraju kako se svi različiti sastojci koje su ubrale, iseckale, propržile i usitnile mešaju stvarajući slasnu čaroliju od koje im voda ide na usta.

DRUGO POGLAVLJE

IV

1980.

LONDON, ENGLESKA

„Kuc, kuc! Isporuka!“, viče Su kroz otvor za poštu, kucajući pride.

„Dolazim.“ Iv briše ruke o kecelju i prilazi vratima.

U Suinim očima na trenutak blesne olakšanje, koje ona hitro prikriva čim joj Iv otvori vrata. Ono je tu i odmah nestaje, poput ljupke jamice na Džooovom obrazu koja bi se pojavila kad bi se on nasmešio, ili želeo da se nasmeši – kao dar posmatraču. Nestaje u trenutku. Kao on one sunčane nedelje. Tu, a zatim nestao...

„Konačno“, kaže Su, spuštajući torbe koje nosi i grleći Iv.

Njena drugarica miriše na svež vazduh, vlažnu travu, cveće, cigarete i pepermint, natkrivene njenim omiljenom parfemom od jasmína.

„Nije dugo trajalo“, buni se Iv.

„Dovoljno dugo.“ Su prenaglašeno tužno uzdiše.

„Samo si nestrpljiva“, kaže Iv.

„Zauzeta sam žena, nemam vremena za gubljenje.“ Su slegne ramenima.

Međutim, Iv zna šta to Su ne spominje, brigu koju pokušava da prikrije svojim dobroćudnim ćeretanjem, jer se obe

prisećaju onog trenutka posle nesreće kad Iv nije mogla – kad nije bila u stanju – da dođe do vrata.

„Jesi li nešto kuvala?“, pita Su, sjajnim očima posmatrajući Ivinu kecelju.

Kecelju punu sunčanih zelenkada – Ivinog i Izinog omiljenog cveća – koju Iv nije nosila još od poslednjeg puta...

Kada ju je Iv vezala oko struka ranije tog dana – rešivši da se potruži i da umesi nešto za svoju prijateljicu, koja svake nedelje dolazi sa drugog kraja grada da je vidi, koliko god bila u stisci s vremenom – preplavila su je sećanja. Istovetna kecelja njene kćerke, koju joj je Iv vezala oko malog tela tog kobnog jutra. Izine ruke oko Iv, njena kćerkica koja miriše na čokoladu i nevinost. „Mama, volim da kuvam s tobom.“

„Pokušala sam“, kaže Iv Su.

Pripremila je sastojke, slušajući u mislima kćerkino ćeretanje. „Praviš kolač od banane, mama? Zašto ne napraviš nešto iz naninog kuvara?“

Taj kuvar – pohabanih stranica sa otiscima lepljivih prstiju, sa mrljama od kurkume, mlevenog čilija, esencije ruže i sećanja. Toliko je živopisnih sati provela nagnuta nad njom sa svojom kćerkom, birajući recepte, kupujući sastojke, mereći ih, seckajući, ljušteći, mešajući, isprobavajući.

Od tada je nije ni takla. I uprkos fantomskom glasu njene kćeri koji ju je ubeđivao da kuva iz naninog kuvara, to nije bila u stanju da uradi ni ovog jutra. Umesto toga, spremila je sebi čaj i zagledala se kroz kuhinjski prozor u njihovu bašticu. Trava je bila toliko izdžikljala, gotovo do Izine visine.

Tada Iv shvati sa novim naletom bola da Izi više neće rasti, da neće biti više crtica urezanih u tabelu u Izi noj sobi, gde su Iv i Džo beležili njenu visinu svakog leta pre nego što bi krenula u školu, i svi su oduševljeno gledali koliko je crtica bila na većoj visini u poređenju sa prethodnom godinom.

U cvetnim lejama na ivicama travnjaka zelenkade su se lelujale na svežem prolećnom povetarcu, poput sunčanih

svetionika nade. Izi je pomogla Iv da posadi lukovice, u svojoj omiljenoj svetložutoj haljini – nepodesnoj za rad u bašti, ali od koje nije htela da odustane – i u svojim zelenim gumenim čizmama sa ružičastim tačkicama, kopajući po blatnjavoj zemlji dečjim baštovanskim priborom koji su kupili u supermarketu i uzbuđeno cičeći kada bi iskopala neku glistu.

Kad je došlo proleće i kada su se lukovice koje su njih dve zajedno posadile probile kroz zemlju, blago se smešeći, Izi je proglasila zelenkade „mojim omiljenim cvećem, i tvojim, mama“. Pomogla je Iv da ih bere i stavlja u vaze u svakoj sobi u njihovom domu.

Tog kobnog popodneva kad se Ivin život zauvek promenio a životi njenog muža i kćerke se prekinuli, Izi je imala letnju haljinicu sa zelenkadama iscrtanim na svetložutom platnu. Ta haljina je kasnije bila umrljana krvlju Ivine kćerke.

Iv je oduvek bila krhko zdravlja i neprestano se razboleva, od ove ili one bolesti. Njena kćerka i muž su bili jačeg zdravlja, jer se Izi u tom pogledu bacila na Džoa, što je radovalo Iv. A sada je, ironijom sudbine, ona bila ta koja je preživela, dok su je kćerka i muž napustili. Zašto?

Dok je Iv stajala u kuhinji, ne uspevajući da ispeče kolač za svoju prijateljicu, sa puta ispred kuće dopiralo je vedro čeretanje dece koja su išla u školu što se nalazila u glavnoj ulici, istu onu u koju je nekada išla i Izi.

Iv se veoma trudila da nastavi da živi, čak i bez porodice koja je davala smisao i svrhu njenom životu. Svakog jutra je ustajala iz kreveta – za razliku od onog košmarnog razdoblja posle tragedije kada je danima ležala u krevetu, grickajući bajati hleb kada bi joj se utroba zgrčila od gladi, dok joj se telo kretalo za razliku od misli koje nisu mogle da se pokrenu, kada je ustajala samo da bi otišla u toalet i spremala bezbroj šolja čaja koji bi se ohladio i postajao poput nje – bled, mlak, beživotan. Jela je sendviče i voće.

I pokušavala je da piše.

Svakog jutra je sedela za stolom, za otvorenom beležnicom. Prelistavala je stranice i stranice ideja i beležaka zapisanih njenim sitnim rukopisom pre nego što...

Pre.

Okretala je stranice beležnice i pronašla prazan list. Uzela je olovku. Uvek je pisala olovkom, da bi lako mogla da izbriše ono što je zabeležila i počne iz početka.

Oh, kad bi samo i život bio tako jednostavan.

Buljila je u čistu stranicu sve dok joj se nije zamutila pred očima, i snažno stezala olovku da je prstima ostavila tragove na njoj.

Međutim, ništa se nije pojavilo. Nije bilo reči. Ni ideja. Ničega.

Jednom davno želela je to, žudela je za ovim, za nekoliko sati tišine, dragocenim minutima mira kada bi mogla da piše. Sad je imala svu tišinu sveta – beskrajno, neometano vreme za pisanje. Imala je upravo ono što je nekada priželjkivala, u izobilju. Ali nije bila u stanju da piše.

Nije bila u stanju ni da kuva.

Čak ni za Su. Čak ni po receptu koji nije imao nikakve veze sa knjigom iz koje je sve recepte koristila za svoje dete.

Ali Iv se trudila. To je ipak nešto značilo, zar ne?

TREĆE POGLAVLJE

BINDU

1926.

Bindu skakuće putem što vodi između polja dok Damdi trčkara za njom, tako blizu da joj njuškom golica leđa. Na uskom putu ima tek dovoljno mesta za jedan par (šestogodišnjih) stopala – odrasli moraju da hodaju nogu pred nogu – te je Damdi primoran da ide iza Bindu. Nekoliko puta je pokušao da ide pored nje, ali su mu se šape ulepile i tonule u vlažno blato pirinčanih polja a Bindu je morala da se smeje njegovom izrazu tužnog gađenja. U krošnjama voćaka koje rastu duž polja pevaju indijski čvorci i krešte papagaji. Krave muču a bufala riču. Smaragdno klasje pirinča ukrašeno monsunskim suzama lenjo se njiše u ritmu melodije koju samo ono čuje. Svaki čas sa granja iznad njene glave koje treperi na povetarcu padaju kapi koje mirišu na guavu i blato – jutros je padala kiša, mada je nebo sada vedro bez ijednog oblaka, a Bindu se znaji na suncu.

Damdi zastane tako naglo da udari u Bindu, te ona umalo ispusti torbu sa uljem i brašnom koje je išla da uzme od Dudžane, u zamenu za Ađinu čuvenu kitranu – začinjeni pirinač sa limetom posut kikirikijem.

„Šta je bilo, Damdi?“ , pita ona, okrenuvši se i pogledavši ga.

Damdi cvili tihim i uplašenim glasom koji Bindu nikada ranije nije čula i gleda pravo ispred sebe, a Bindu je svesna neke neobične napetosti u vazduhu, kao da se odjednom sve zlokobno umirilo – pa čak ni žutih i tirkiznih leptira, koji su lepršali unaokolo pokazujući svoja krila što sijaju na suncu, nema nigde na vidiku.

A onda i Bindu čuje taj zvuk – zlokobno siktanje.

Ona se polako okrene, a Damdi se pribija uz nju i krzno mu se nakostreši, dok tiho reži.

Na putu ispred Bindu veličanstveno se izvija kobra, pružajući napred svoj široki vrat, sa račvastim jezikom spremnim za napad.

Bindu se srce stegne od straha. Upozoravali su je na kobre, slušala je priče o ljudima koji su umrli jezivom smrću od njihovih kobnih ugriza, i čak ni mudraci, pa ni engleski lekari nisu uspevali da ih spasu.

Bindu je potpuno sama na polju. Adi je predaleko da joj pomogne, čak i kad bi Bindu bila dovoljno hrabra da je sad pozove. A u svakom slučaju, čini se da je Bindu ostala bez glasa, što je dobro, jer se ne usuđuje da izaziva kobru.

Zmija šišti, izvijenog kraljevskog vrata, iz sjajnih crnih očiju sevaju joj iskre a otrovni jezik se ustremio ka Bindu sa smrtonosnom namerom.

Damdi ispušta tužni jauk koji Bindu nije u stanju da izusti, i umesto toga, šestogodišnjakinja čvrsto žmuri, oznojenim rukama stežući papirnu kesu sa namirnicama koja se cepa od njenog stiska, dok potpuno ošamućena čeka otrovni ujed koji će u njeno telo ubrizgati smrt.

Jauk, siktanje, cičanje, komešanje.

Bindu naglo otvori oči. *Nisam mrtva*. Ona posmatra neverovatan prizor.

Jer se, pred njenim očima, mala siva životinja rve sa kobrom, koja je tri puta veća od nje, bez straha, i dve zveri su prepletene u divljoj borbi.

Bindu gleda, ošamućena od straha i zaprepašćenja, dok sa vrha brda trči Ađi, onoliko brzo koliko joj bolna kolena dozvoljavaju, držeći se za srce, a Binduine oči, sjajne od užasa, netremice su uperene u bakino lice, kao da je ona pukom snagom volje može zaštititi od opasnosti.

Činaka i ostali susedi skupljaju se oko Ađi, a Bindu iza svojih leđa čuje zaprepašćeno šaputanje, dok sve više seljaka pristizhe preko polja, privučeno bukom.

Ađi žurno daje znak nekome iza Binduinih leđa i ubrzo Bindu čuje korake kako joj se približavaju, oseća na svojim ramenima ruke koje je blago odvode, dok Damdi kreće za njom, na sigurno.

Ađi zagrlji Bindu, drhteći celim telom, suzama zalivajući njenu glavu sa srećnim dvostrukim zaliskom, njeno lice, telo, suzama koje imaju ukus straha i ljubavi dok mungos koji je pritekao Bindu u pomoć i spasao je pobedonosno vuče svoj mlatavi plen koji se više ne opire.

„Moje srećno dete, srce moje“, govori Ađi. „Šta sam vam rekla, ovo dete je tako srećno da joj čak ni kobre ništa ne mogu!“

Okupljeni seljani potvrdno klimaju glavom, poput Bindu ostavši bez glasa nakon onoga što su upravo videli.

U narednih nekoliko dana celo selo priča o tome kako je Bindu za dlaku izbegla ujed kobre i kako ju je u odsudnom trenutku spasao mungos, i Bindu uživa u svojoj popularnosti.

Ona čuje svoje ime dok se sa Damdijem vraća kući nakon što je odnela pirinčane kolače Ratnaki u zamenu za šećernu trsku, zamišljajući slatke đakonije koje će Ađi spremi s njom – svakako pajasam,⁷ možda i alvu sa đumbirom. Bindu se vraća

⁷ *Payasam*, *payesh* ili *kheer* – indijska slatka kaša, slična pudingu ili sutlijašu sa začinima. (Prim. prev.)

kući dužim putem, zemljanom stazom, za sada izbegavajući polja. „Imaš sreće, ali možda bi bolje bilo da ne iskušavaš previše sudbinu“, rekla je Ađi tražeći od Bindu da izbegava prečicu koja vodi preko polja.

„Bindu...“, čuje ona prolazeći pored Giridžamine kuće, te zastane.

Umesto da produži dalje i skrene na put koji vodi do kolibe koju deli sa Ađi, Bindu se ćuteći nasloni na zid Giridžamine kolibe, provirivši iza ugla. Damdi je uz nju, i kada Bindu stavi prst na usne, on razume da treba da bude što tiši.

Giridžama sedi u dvorištu sa nekim Ađinim drugaricama – koje uobičajeno dolaze kod Ađi na pan – začinjeni betel, i tračarenje. Ali danas Ađi nije ovde.

Zašto?, pita se Bindu.

Međutim, potpuno prestaje da razmišlja o tome kada opet čuje svoje ime.

„Bindu srećna, malo sutra“, govori nabusito Giridžama a Bindu se toliko iznenadi i zaprepasti da oseti kako joj vrele suze naviru na oči.

Je li dobro čula?

„Tu devoјčicu oduvek prati loša sreća. Ubila je svoje roditelje – oca dok je još bila u majčinoj utrobi, a majku kad je iz nje izlazila. Pa čak ni svete kobre nisu izuzetak. Baba joj je ostarila stotinu godina čuvajući je. Ona je upletena s đavolom, nego šta.“

Bindu je besna. Te žene – drugarice njene babe – slažu se u babinom prisustvu da je ona srećna, a potajno pričaju ovako. Kako se samo usuđuju!

Drhteći od besa, ona zagrebe zemlju pored sebe, zagradi šaku blata i šljunka i svom snagom je baci ka ženama okupljenim u krugu u Giridžaminom dvorištu.

„Joј!“ One se trgnu kad im prašina poleti u lice i okrenu se prema njoj.

Bindu zagrabi još jednu šaku zemlje i baci je na njih, vičući: „Ja sam *srećna*. Imam dupli zalizak.“

Zatim uzme torbu sa šećernom trskom i potrči koliko je noge nose, sa Damdijem za petama, osećajući gorak ukus u ustima, trudeći se i ne uspevajući da pobegne od njihovih uvredljivih reči koje je sustižu: „Tvoja Ađi ima mnogo muke s tobom. Ti nosiš zlu sreću, a povrh toga si i nemoguća, i te kako.“

ČETVRTO POGLAVLJE

BINDU

1927.

Pored bunara u senci kokosa Bindu pere šerpe i posude koje su ona i Ađi upotrebile da skuvaju narudžbinu za taj dan, dok Damdi trčkara oko nje a pčele zuje na povetarcu koji nosi miris džekfruta i sleću na jarkocrveni hibiskus. Ađi drema – danas se ne oseća dobro i kašlje više nego obično.

Odjednom i bez upozorenja, Damdi prestane da trči i Bindu se umalo saplete o njega – on se uobičajeno drži tik uz nju – za dlaku ispustivši zemljanu posudu iz ruku. Uprkos tome što su joj dlanovi klizavi, hvala bogu uspeva da je zadrži u rukama – to je najveća koju imaju.

„Damdi, šta ti je?“ , grdi ga ona.

Umesto odgovora on zalaje oštro upozorenje i pritrči stablu tamarinda odakle je, čestim prolascima tamo-amo, utabana staza što vodi nizbrdo do potoka i polja iza njega. Damdi se zaštitnički nakostrešio i sada besno laje, preplašivši vrane koje čavrljaju u krošnjama i nateravši ih u beg, a mačku Sirsi, koja je, kao i obično, dremala na mahovini oko bunara, terajući u zaklon.

Jednom rukom stežući posudu a drugom grudvu kokosovog vlakna koju koristi kao žicu za ribanje, Bindu prati Damdijev pogled i kroz izmaglicu vreline nazire dve prilike nalik pticama, čije crno-bele halje lepršaju na svežem povetarcu što nosi

mirise čilija i prašine, i koje izgledaju veoma neobično hodajući puteljkom što vodi između polja. Bindu zadivljeno zatrepće posmatrajući ih. Treba joj nekoliko trenutaka da shvati da su to opatice iz novog misionarskog samostana koji je nedavno osnovan u selu. One u hodu dižu savršeno čiste skute iznad stopala, ali uprkos tome, Bindu se pita kako je moguće da su im halje tako blistavo bele, poput neba bez ijednog oblaka, kada je ovde sve uvek prekriveno izmaglicom crvene prašine, koliko god svi pazili da im se odeća ne isprlja.

„Dodi, Damdi, i prestani da laješ. To su samo opatice i verovatno su krenule ka Činakinoj kući – verovatno imaju nekog posla tamo“, govori ona psu.

Pada joj na pamet da opatice možda žele da naruče hranu od Ađi. Ali čim joj se ta misao javi, ona je odbacuje.

„Nemam, zapravo, mnogo posla. One su same sebi dovoljne, ali imaju baš čudne navike kad je reč o jelu“, ispričala im je Banuaka nedelju dana ranije, posle svog prvog radnog dana u novoosnovanom samostanu. Banuaka je povremeno radila razne poslove za sveštenike u semeništu u gradu i zamolili su je da pomogne i opaticama koje su se doselile u selo.

„Pričaj mi.“ Ađi i njene drugarice, okupljene ispod ogromnog stabla svete smokve sa čvornovatom i razgranatom mrežom povezanih stabala, na koje su se sa blaženim olakšanjem naslanjale tražeći oduška od nemilosrdnog sunca – njihovom omiljenom sastajalištu, uprkos tome što su ih majmuni nastanjeni na tom drvetu ponekad ometali i krali im hranu ako bi je one na trenutak izgubile iz vida – napeto su je slušale.

„Bljutava i bezukusna“, šmrknu Banuaka, čija su usta bila toliko umrljana panom da je izgledala kao da je ispila pehar krvi, polivajući se njime. „Bez ikakvih začina, čilija, crnog i belog luka, bez *ičega*. Samo obično bareno povrće, riba, čak i meso, možete li to da verujete?“ Glas joj je odisao prezirom.

„To je sigurno zbog pokore koju posvećuju svom bogu“, zamišljeno reče Ađi, bučno ispljunuvši svoj pan i uzimajući jednu od slatkih, začinenih kuglica od tamarinda koje su one i Bindu tog jutra spravile.

A sad su se dve opatice, pošto su se popele uzbrdo, dahćući i zastajući na trenutak da dođu do daha – što je uobičajeno za posetioce nenaviknute na uspon – umesto da skrenu levo prema Činaki, zaputile prema kolibi od blata sa jednom prostorijom, koju Bindu deli sa Ađi.

Trgnuvši se, Bindu potrči u kuću da pita Ađi šta da radi, trepćući dok joj se oči navikavaju na senovitu polutamu posle jarkog i zlatnog sunčevog sjaja napolju.

Damdi je prestao da laje i krenuo za njom. On čeka na pragu, gurajući njuškom stari Ađin sari koji im služi umesto vrata. Ađi čvrsto spava, poluotvorenih usta, i tiho hrče, a u plućima joj krči uz svaki izdah, i Bindu ne želi da je probudi.

Dok tako stoji pored bake, razmišljajući da li da je uznemirava, Bindu krši ruke, primećujući koliko su vlažne. A zatim, uočivši koliko je vode unela, ona tiho uzdahne. Po čitavom podu su mrlje od vode te će ona morati da ga opet počisti, iako ga je Ađi počistila upravo tog jutra svežim kravljim đubrivom, koje je Bindu skupila sa livade gde pasu susedove krave. Međutim, sada nema vremena da bilo šta učini povodom toga jer čuje melodični glas koji neobičnim, odsečnim naglaskom pita: „Ima li koga?“

Pogledavši još jednom u baku koja i dalje hrče, Bindu izlazi napolje, odlučno odgurnuvši vrata od sarija, sa Damdijem koji zaštitnički staje uz nju, tiho režeći.

Opatice su prvi beli ljudi koje je Bindu ikada videla. Lica im blistaju ružičastim i belim sjajem – to je drugačija, osobenija bela boja od ujednačenog bledila njihovih halja. Oči su im poput egzotičnih klikera, i pod svetlom se prelivaju u

različitim bojama: oči jedne opatice su plave i presijavaju se srebrnom dubinom poput vode u bunaru u kojoj se ogleda izlazeće sunce; druga ima bledosive oči neba u praskozorje, koje u sebi nosi tajanstvene šapate predstojećeg dana. Usne su im crvene – ne od pana, već prirodno! – to je prozračno crvenilo zrelih semenki nara.

Bindu je opčinjena. Čini se da je čak i pas očaran, jer je prestao da reži i sada bestidno liže opaticama stopala – što je siguran znak naklonosti i odanosti – iako ona, za razliku od stopala Bindu i ostalih stanovnika sela, nisu bosa već obučena u sandale. Opatice ne obraćaju pažnju na Damdija, umesto da ga odgurnu u stranu ljutito cokćući, kao što čine Ađine drugarice.

Opatice se smeše Bindu, lica im se razvlače u dobroćudne ružičaste nabore, obrazi im blistaju poput sunca. „Pa, ko je to tu?“

One govore kanada jezikom⁸ sa naglaskom zbog kojeg on zvuči strano. Zaista izgledaju kao čudesna bića, zaključuje Bindu.

Potpuno očarana, Bindu nije u stanju da progovori; reči joj uporno, tvrdoglavo zastaju u grlu. Ona snagom volje primorava Ađi da se probudi i da joj pritekne u pomoć.

Opatice je blagim glasom pitaju: „Kako se zoveš, dete?“

Damdi prestaje sa svojim prilježnim njuškanjem stopala opatica i pogleda Bindu, kao da kaže: *Zar nećeš da im odgovoriš?*

Bindu opet gleda ka kolibi – ali Ađi nema da se pojavi u pravom trenutku.

Ona se nakašlje, uspevajući da prizove svoj glas da izađe iz skrovišta, i kreštavo odgovori: „Bindu.“

Damdi pohvalno zalaje: *Pametna devojčica.*

„Ah, divno ime“, kaže plavooka opatica, a druga klimne glavom, široko se osmehujući.

⁸ Kanada je južnoindijski jezik koji se uglavnom koristi u saveznoj državi Karnataka, jedan je od četiri najrasprostranjenija jezika južne Indije i jedan od dvadeset tri zvanično priznata jezika Indije. Kanada je jedan od najstarijih dravidskih jezika i ima dugu književnu tradiciju. (Prim. prev.)

Bindu pocrveni. Njihovo blago odobravanje ju je ohrabrilo. „Moja Ađi mi je dala to ime. Roditelji su mi umrli.“

Čim izgovori te reči, ona zažali zbog toga, iznervirano grickajući donju usnu. Zašto im je rekla da su joj roditelji umrli i pokvarila raspoloženje? *Lajavica*.

Međutim, njihovi pogledi su sada još blaži. Sivooka opatica pruža veoma belu ruku, sa čistim noktima poput školjki koje je isprala kiša, i potapše je po obrazu. Ruka joj je tako meka, drugačija od Ađine čvornovate šake, grube kože i prstiju većito umrljanih začинима.

„Žao nam je, dete“, kažu one uglas, blistavih očiju.

„Ne brinite, ja sam srećna, imam dvostruki zalizak na temenu“, zaustila je Bindu da im odgovori. Ali možda zbog saosećanja u njihovom pogledu, reči joj ispare s jezika i ona odjednom, neočekivano, brizne u plač koji ne ume da objasni.

Damdi odmah priskoči, saosećajno cvileći, uspravljajući se na zadnje noge da joj poliže suze s lica.

Opatice se osvrću i primetivši da njeno posuđe leži ostavljeno usred pranja na kamenoj ploči pored bunara, oprezno usmere Bindu tamo, vodeći je da sedne.

Plavooka opatica zavlači ruku u džep i vadi maramicu. „Evo, dušo, izduvaj nos.“

Binduine suze presušuju dok ona oprezno uzima savršeno čistu maramicu koja miriše na egzotično cveće, i spram koje joj njeni prsti izgledaju prljavo.

„Pa, dete, je li ti baka tu negde?“

„Ona spava u kući.“

„Ah. Pa, došle smo da kažemo tebi i tvojoj Ađi da u samostanu osnivamo besplatnu školu za devojčice. Radiće svakog radnog dana od osam ujutru do tri posle podne. Takođe ćemo obezbediti i ručak za učenice.“

Bindu se zamisli. Zvuči privlačno provoditi po čitav dan sa ovim finim opaticama. Osim ručka – pa, ako je bljutav, kako je